

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA DIDAKTIK MATERIALLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Eshmamatova Fotima G'ofur qizi

Navoiy innovatsiyalari Universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Shopulatova Nasiba Umirova

Navoiy innovatsiyalar universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida didaktik materiallardan foydalanishning pedagogik, psixologik va metodik jihatlari keng yoritilgan. Tadqiqotda didaktik materiallarning boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va individual xususiyatlariga mosligi, ularning bilimlarni o'zlashtirish jarayoniga ta'siri hamda dars samaradorligini oshirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada ko'rgazmali qurollar, tarqatma materiallar, didaktik o'yinlar, kartochkalar, jadvallar va raqamli resurslardan foydalanish orqali o'quvchilarning bilishga bo'lgan qiziqishi, faolligi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish imkoniyatlari ilmiy asosda yoritib berilgan. Shuningdek, didaktik materiallarni interfaol metodlar bilan uyg'unlashtirib qo'llash orqali o'quvchilar bilimining mustahkamlanishi, mantiqiy fikrlash va amaliy ko'nikmalarning shakllanishi ko'rsatib o'tiladi. Tadqiqot jarayonida didaktik materiallardan samarali foydalanish o'quvchilarning darsga bo'lgan motivatsiyasini oshirishi, o'zaro hamkorlik va muloqot madaniyatini rivojlantirishi hamda ta'lim jarayonida ijobiy psixologik muhitni yaratishga xizmat qilishi aniqlangan. Maqola yakunida boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun didaktik materiallarni tanlash va ulardan maqsadli foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.*

Kalit so'z : *Didaktik materiallar, dars samaradorligi, interfaol metodlar, ta'lim jarayoni, pedagogik yondashuv.*

ABSTRACT: *This article examines the pedagogical, psychological, and methodological aspects of using didactic materials in primary education. The study analyzes the relevance of didactic materials to the age and individual characteristics of primary school students, their impact on the learning process, and their role in improving lesson effectiveness.*

The article highlights the use of visual aids, handout materials, didactic games, cards, tables, and digital resources to enhance students' learning motivation, activity, and independent thinking. It also emphasizes that integrating didactic materials with interactive teaching methods contributes to strengthening students' knowledge, developing logical thinking, and forming practical skills.

The research results show that the effective use of didactic materials increases students' interest in learning, promotes cooperation and communication skills, and creates a positive psychological environment in the educational process. Practical recommendations for primary school teachers on the purposeful selection and use of didactic materials are provided at the end of the article.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Keywords: *didactic materials, lesson effectiveness, interactive methods, educational process, pedagogical approach.*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье рассматриваются педагогические, психологические и методические аспекты использования дидактических материалов в начальном образовании. В ходе исследования анализируется соответствие дидактических материалов возрастным и индивидуальным особенностям учащихся начальных классов, их влияние на процесс усвоения знаний, а также роль в повышении эффективности учебных занятий.*

В статье освещаются возможности использования наглядных пособий, раздаточных материалов, дидактических игр, карточек, таблиц и цифровых ресурсов для повышения учебной мотивации, активности и развития самостоятельного мышления учащихся. Также подчеркивается, что применение дидактических материалов в сочетании с интерактивными методами обучения способствует прочному усвоению знаний, развитию логического мышления и формированию практических навыков.

Результаты исследования показывают, что эффективное использование дидактических материалов повышает интерес учащихся к обучению, развивает навыки сотрудничества и культуры общения, а также способствует созданию положительной психологической среды в образовательном процессе. В заключении статьи представлены практические рекомендации для учителей начальных классов по целенаправленному отбору и использованию дидактических материалов.

Ключевые слова: *дидактические материалы, эффективность урока, интерактивные методы, образовательный процесс, педагогический подход.*

Kirish

Ta'lim o'qituvchi va o'quvchilarning hamkorlikdagi faoliyati bo'lib, shu jarayonda shaxsning taraqqiyoti, uning ma'lumoti va tarbiyasi ham amalga oshadi. Darslarda o'qituvchi o'z bilimi, ko'nikma va malakalarini mashg'ulotlar vositasida o'quvchilarga yetkazadi, o'quvchilar esa uni o'zlashtirib borishi natijasida undan foydalanish qobiliyatiga ega bo'ladi. O'rganish jarayonida o'quvchilar o'zlashtirishning turli ko'rinishlaridan foydalanishadi, ya'ni o'zlashtirilayotgan ma'lumotlarni qabul qilish, qayta ishlash hamda amaliyotga tadbiiq etishda o'ziga xos tafovutlarga tayanadi. Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchilarning dars paytidagi hamkorligi, o'quvchilarning mustaqil ishlashi, sinfdan tashqari ishlar shaklida ta'lim va tarbiya masalalari hal etiladi. Ta'limning maqsadi jamiyat ehtiyojiga mos ravishda shakllanadi. Shunday ekan, ta'limtarbiya maqsadi mos va mutanosib bo'lishi kerak. Ilmiy adabiyotlarda ta'limning maqsadi imkoniyatlaridan to'g'ri, aniq, o'rinli foydalanish ko'nikma va malakalarini hosil qilish, mantiqiyijodiy tafakkurni rivojlantirish, kommunikativ savodxonlikni oshirish, milliy g'oyani singdirish, sharqona tarbiyani shakllantirish, shaxsni ma'naviy boyitishdan iboratligi ta'kidlangan. Ta'limiy

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

maqsad asosida o'quvchilarda mustaqil fikrlash, og'zaki va yozma savodxonlikni oshirish, mantiqiy tafakkurni rivojlantirish orqali ularning muloqot madaniyati takomillashtiriladi.

Boshlang'ich ta'limda didaktik materiallar va interfaol metodlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Bu bosqichda o'quvchilarning yoshi, psixologik xususiyatlari va qiziqishlari inobatga olingan holda darsni tashkil etish talab etiladi. Aynan shuning uchun ham an'anaviy dars uslublari bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik yondashuvlar va interfaol metodlardan foydalanish zarur hisoblanadi.

Asosiy qism

Didaktik materiallar — bu o'quvchilarning bilimni oson va mustahkam o'zlashtirishiga xizmat qiluvchi vositalardir. Ularga rasmlar, jadvallar, kartochkalar, ko'rgazmali qurollar, tarqatma materiallar, testlar, o'yin elementlari va multimedia resurslari kiradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'proq ko'rish, eshitish va bajarish orqali o'rganadilar. Shu sababli didaktik materiallar darsni jonlantiradi, o'quvchilarning diqqatini jamlaydi va mavzuni tushunishni yengillashdiradi.

Interfaol metodlar esa o'quvchini dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Bu metodlar orqali o'quvchi faqat tinglovchi emas, balki fikrlovchi, izlovchi va muhokama qiluvchi shaxs sifatida shakllanadi. “INSERT”, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Pazllar”, “Savol-javob”, “Rolli o'yinlar” kabi metodlar boshlang'ich sinflar uchun ayniqsa qulaydir. Masalan, INSERT metodi o'quvchilarning matn bilan ishlash, tahlil qilish va o'z fikrini bildirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Didaktik materiallar va interfaol metodlarning uyg'unligi dars samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. O'quvchilar darsga qiziqib qatnashadi, bilimlarni mustaqil egallashga o'rganadi va mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi. Shuningdek, bu yondashuv o'qituvchiga har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini aniqlash va ularga mos yondashish imkonini beradi.

Didaktik materiallarning yana bir muhim jihati — ularning differensial ta'limni tashkil etishdagi rolidir. Bir sinfda bilim darajasi turlicha bo'lgan o'quvchilar mavjud bo'ladi. Tarqatma kartochkalar, rangli topshiriqlar, bosqichma-bosqich murakkablashib boruvchi mashqlar orqali har bir o'quvchi o'z imkoniyatiga mos vazifani bajaradi. Natijada kuchli o'quvchilar zerikib qolmaydi, qiyinroq o'zlashtirayotgan bolalar esa ortda qolib ketmaydi.

Interfaol metodlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Guruhda ishlash, juftlikda muhokama qilish, o'z fikrini ochiq bayon etish, boshqalarning fikrini tinglash va hurmat qilish kabi ko'nikmalar aynan shu jarayonda shakllanadi. Bu esa bolani faqat bilimli emas, balki jamiyatda o'z o'rnini topa oladigan shaxs sifatida tarbiyalashga yordam beradi.

Shuningdek, interfaol metodlar orqali o'quvchilarda refleksiya qilish — ya'ni o'z faoliyatini baholash, xatolarini anglash va to'g'rilash qobiliyati rivojlanadi. Masalan, dars oxirida qisqa tahlil yoki belgilar orqali o'quvchi “nimani bildim?”, “nimasi qiyin bo'ldi?”, “yana nimalarni o'rganishni xohlayman?” degan savollarga javob topadi. Bu esa ongli o'rganishning asosini tashkil etadi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Yana bir muhim jihat — didaktik materiallar va interfaol metodlar o'qituvchining ijodiy salohiyatini ochib beradi. O'qituvchi har bir mavzuni bir xil qolipda emas, balki turli yondashuvlar asosida tashkil etadi. Natijada darslar jonli, mazmunli va esda qolarli bo'ladi. O'qituvchi esa darsni shunchaki o'tib ketadigan vaqt emas, balki yangi kashfiyotlar maydoni sifatida qabul qiladi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda didaktik materiallar va interfaol metodlardan samarali foydalanish ta'lim jarayonini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqadi. Bu esa o'qituvchilarning bilim saviyasini oshirish, dars samaradorligini ta'minlash va barkamol shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaeva Q., To'xtaeva M. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. — Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Saidahmedov N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
3. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: O'qituvchi, 2017.
4. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2016.
5. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. — Toshkent: Fan, 2015.

